

KAPITTEL 3

Demokratisering av deltakelse gjennom sosiale medier. Sosial ulikhet i nordmenns digitale samfunnsengasjement

Ivar Eimhjellen

NORCE

Jørn Ljunggren

Universitetet i Oslo

Abstract: Based on representative survey-data, this chapter is concerned with analyzing the potential democratic effects of social media on civic engagement and collective action. We investigate to what degree and how social differences with regard to age, gender, educational background and geographical centrality are expressed in digital forms of civic action: information consumption and triggering of political interest, membership in political Facebook-groups, digital expression of opinions, and digital voluntary work. Previous research and theories are inconclusive with regard to increasing or decreasing social divides in digital participation, depending on the particular personal characteristic and type of digital civic action. Our analyses show that younger persons are more active than older persons in many of the participatory forms. Like many previous studies, we find a certain reproduction of classical gender differences in which men are more active than women. Education is also found to reproduce the classical differences in which more education is connected to higher levels of participation. We also find that centrality of residence differentiates activity levels in certain forms of digital civic action. On the basis of our analyses we claim that the democratic effects of digitalization on civic participation, in the form of reducing classical divides in which groups are active and which groups are passive, are limited. While digital technologies have created many new possibilities for civic action, participation and engagement is still structured by resources, personal traits and social position.

Keywords: digital divide, social media, civic engagement, collective action, democratization

Sitering av denne artikkelen: Eimhjellen, I, & Ljunggren, J. (2018). Demokratisering av deltakelse gjennom sosiale medier. Sosial ulikhet i nordmenns digitale samfunnsengasjement. I B. Enjolras & I. Eimhjellen (Red.), *Fra kollektiv til konnektiv handling? Nye former for samfunnsengasjement og kollektiv handling i Norge* (s. 63–99). Oslo: Cappelen Damm Akademisk. <https://doi.org/10.23865/noasp.45.ch3>

Lisens: CC BY-NC 4.0

Innledning

Et sentralt element i demokratiet handler om at folket deltar i utøvelsen av det. Det er imidlertid et veletablert faktum at det eksisterer betydelige forskjeller i folks samfunnsengasjement og i deres samfunnsdeltakelse, internasjonalt, så vel som i Norge. Når disse forskjellene skal forklares, er det særlig tre relaterte aspekter som trekkes frem. For det første er det en sammenheng med folks sosiale posisjon: De med tilgang til mye ressurser har generelt et større samfunnsengasjement og en mer omfattende samfunnsdeltakelse enn de med færre ressurser (Verba, Schlozman & Brady, 1995; Olsen & Sætren, 1980). For det andre henger engasjement og deltakelse sammen med *tilgangen til informasjon*: Dersom folk skal kunne mobiliseres til politiske handlinger, så trenger de informasjon om både politikk og samfunn, og i denne sammenheng snakkes det gjerne om mediens demokratiserende effekter (McLeod et al., 1996; McLeod, Scheufele & Maoy, 1999). For det tredje er det ofte en sammenheng mellom samfunnsengasjement og -deltakelse og *graden av innsats* som kreves for å uttrykke engasjementet eller handle på bakgrunn av det: Jo mer innsats som er nødvendig, desto større blir skillene mellom de som engasjerer seg, og de som ikke gjør det (Uslaner, 2005; Uslaner & Brown, 2005).

Selv om den voldsomme utbredelsen av internett og sosiale medier som har funnet sted de siste tiårene, i seg selv ikke har endret noe særlig på de sosiale ulikhetene i Norge, har imidlertid både informasjonstilgangen og handlingsmulighetene blitt langt større og mer mangfoldige. Et generelt poeng i litteraturen er at økt spredning av politisk og samfunnsrelevant informasjon kan føre til mobilisering av politiske handlinger, både fysiske handlinger (offline) og nå også som rene digitale (online) handlinger. Mens kapittel 4 i denne boken tar for seg forholdet mellom handlinger online og offline, skal vi her utelukkende fokusere på samfunnsengasjementet som foregår digitalt. Sentrale spørsmål blir dermed om, i hvilken grad, og i så fall hvordan, sosiale forskjeller i samfunnsengasjement kommer til uttrykk på nettopp internett og i sosiale medier. Vi skal derfor undersøke det vi kan kalle det digitale samfunnsengasjementet til nordmenn, ved å analysere data fra en spørreundersøkelse fra 2016 om nordmenns bruk av sosiale medier til sosial og politisk deltakelse.

Mens tidligere studier hovedsakelig har konsentrert seg om å undersøke digitalt samfunnsengasjement på et overordnet nivå, vil vi her også ta høyde for at sosiale forskjeller kan variere etter innsats- og deltakelsenivå. Vi har derfor delt analysene i nivåer som i noen grad reflekterer dette. For det første skal vi undersøke bruk av sosiale medier som *informasjonskanaler* for politikk- og samfunnsspørsmål, for det andre skal vi undersøke *medlemskap* i politiske eller samfunnsrettede Facebook-grupper, for det tredje skal vi undersøke *digitale meningsytringer*, mens vi til sist skal undersøke *digitalt frivillig arbeid*. Før analysene vil vi imidlertid redegjøre kort for tidligere forskning på feltet og ulike fortolkninger av utviklingen.

Digital demokratisering eller reproduksjon av ulikhet?

Demokratisering gjennom digitalisering

Selv om klassiske definisjoner av politisk deltakelse gjerne handler om stemmegivning (Ekman & Amnå, 2012), er det også et langt bredere spekter av handlinger og ulike former for samfunnsengasjement som kan høre inn under begrepet om politisk deltakelse. Et hovedskille kan trekkes mellom såkalte latente og manifeste deltakelsesformer. *Manifeste* deltakelsesformer er handlinger som i hovedsak er rettet mot det parlamentariske system, og inkluderer gjerne handlinger som stemmegivning, kontakt med politikere, politisk aktivisme og meningsytring. *Latente* deltakelsesformer er på sin side mer uformelle handlinger som foregår utenfor det politiske eller parlamentariske system, og kan inkludere politisk oppmerksomhet eller interesse, nyhetskonsum, diskusjon eller meningsformidling basert på dette (Ekman & Amnå, 2012). I begge formene vil mediene kunne spille en sentral rolle gjennom spredningen av politisk kunnskap og informasjon, men som sosiale medier også som kanal for ytringer og handlinger. Mediene kan her tenkes å kunne bidra til å utjevne kunnskapsskiller mellom ulike grupper og stimulere til politiske handlinger, og dermed ha demokratiserende effekt (McLeod et al., 1996; McLeod, Scheufele & Maoy, 1999).

Tidligere studier har nemlig vist at folk som er ressurssterke, deltar i større grad og på flere måter enn de som har færre ressurser (Verba, Schlozman & Brady, 1995; Olsen & Sætre, 1980). Den klassiske forskningen omkring formell politisk deltakelse har i generelle trekk vist at menn deltar mer enn kvinner, eldre mer enn yngre, høyt utdannede mer enn lavt utdannede, og de med høyt utdannede foreldre mer enn de med lavt utdannede foreldre. Det er spesielt eget utdanningsnivå som har blitt sett på som den viktigste forklaringsfaktoren for politisk deltakelse (Converse, 1972; Verba Nie & Kim; 1978; Wolfinger & Rosenstone, 1980).

De klassiske ideene om mediens demokratiserende effekt på spredning av informasjon tok imidlertid utgangspunkt i et medielandskap preget av langt færre medier og kanaler enn i dag. Med færre kanaler var det større sannsynlighet for at de som ikke var samfunns- eller politisk engasjert, ville bli eksponert for og lære om samfunns- og politisk informasjon fordi nyheter og politisk informasjon var et normalt innslag i mediene. Også de ikke-interesserte mediebrukerne kunne nås gjennom tilfeldig eksponering for nyheter. Samtidig som medielandskapet er mye mer komplekst i dag enn tidligere, har internett og sosiale medier også skapt langt flere deltakelsesmuligheter enn hva som er tilfellet for tradisjonelle medier – fremveksten av nettmedier har skapt nye offentlige arenaer og nettverksbaserte offentlige sfærer som mennesker kan samles og delta i (Boyd, 2011).

I mange områder av verden er sosiale skiller knyttet til selve tilgangen til internett – såkalte digital divides – fortsatt svært aktuelle (Skaletski, Galliers, Haughton & Soermekun, 2016; Wang & Sun, 2013). I land som Norge er dette mindre fremtredende siden 97 prosent av befolkningen har internett-tilgang (SSB, 2016). I Norge vil digitale skiller i større grad kunne knyttes til skiller i hva internett benyttes til; hvordan det benyttes, omfanget av bruken, og hva man kan få ut av denne bruken (van Deursen & van Dijk 2014; Büchi & Latzer 2016). Sosiale medier har her fått en svært stor utbredelse, der 75 prosent av den norske befolkningen bruker minst ett sosialt medium (SSB, 2016). Sosiale medier skiller seg fra tidligere medier blant annet ved å kunne koble mennesker sammen i større nettverksstrukturer, potensielt hele befolkninger og samfunn. Dette har skapt en viktig infrastruktur for mobilisering og organisering

av kollektiv handling i dag, både i form av nettverk som representerer fysiske «offline» sosiale nettverk, og gjennom nettverk og kollektive handlinger som utelukkende eksisterer digitalt. Gjennom sosiale medier kan nettverk mobiliseres og organiseres med en langt større hastighet og over større avstander enn tidligere, samtidig som mobil- og trådløs teknologi har gjort begrensningene i tid og rom mindre. Sosiale medier legger videre til rette for et mangfold av ulike former for kommunikasjon, grader av interaktivitet og ulike typer medieinnhold, slik som tekst, lyd, bilder eller video. Sosiale medier har på denne måten mange flere handlingsmuligheter enn tidligere medier (Boyd, 2011). Man kan signere underskriftskampanjer, utføre frivillig arbeid, bli med i protestgrupper og aksjoner eller bli medlem i organisasjoner gjennom sosiale medier. Man kan få tilgang til politisk informasjon og medieinnhold, man kan diskutere saker og selv dele informasjon i egne nettverk. Mennesker kan samles i grupper rundt egne tema eller interesser og kommunisere og diskutere med hverandre. Mulighetene for enkeltpersoner til å engasjere seg politisk og sosialt og til å delta i, eller selv mobilisere til, kollektive handlinger har altså økt ved hjelp av sosiale medier.

Med fremveksten av disse digitale formene for samfunnsengasjement har det også fulgt med forventninger om, og potensialer for, en demokratisering av samfunnsengasjement – at flere og nye grupper av mennesker vil kunne engasjere seg sosialt og politisk. Slike forventninger er gjerne knyttet til potensialet for informasjonsspredning og mobilisering til engasjement i sosiale medier. Økt tilgang på informasjon gjennom de digitale nettverkene tenkes her å kunne spre kunnskap om politikk og samfunn på nye måter og til nye grupper, noe som igjen kan mobilisere til handling. En bekymring knyttet til dette er likevel at endringen av medielandskapet har ført til at de som er lite interessert i informasjon om politikk og samfunnsspørsmål, nå i større grad kan «unngå» å bli eksponert for dette, slik de tidligere kunne bli i tradisjonelle medier. En amerikansk studie har likevel funnet at omtrent halvparten av Facebook-brukerne i USA får nyhetene som de konsumerer, gjennom Facebook, og de fleste blir eksponert for disse nyhetene på mer eller mindre tilfeldig vis uten selv å søke etter dem – de blir eksponert for nyheter ved hjelp av sine kontakter på Facebook (deSilver, 2014). På denne måten kan

sosiale mediebrukere på mer eller mindre tilfeldig vis bli eksponert for informasjon som potensielt kan ha en mobiliserende effekt på handling (Pasek et al., 2009; Tang og Lee, 2013; Xenos, Vromen, & Loader, 2014).

Flere studier har vist at ulike medier, kanaler og formater kan ha forskjellige effekter på kunnskapsnivået til ulike grupper, der noen formater og kanaler kan fungere utjevne på kunnskapsskiller (de Vreese & Boomgaarden, 2006; Gil de Zuniga, Nakwon & Valenzuela, 2012; Young, 2016). Andre studier peker også på at barrierene for nyhetstilgang i sosiale medier er blitt lavere og dermed kan ha utjevne effekter (Trilling & Schoenbach, 2013; Holt, Shehata, Strömbäck & Ljungberg, 2013; Kobayashi & Inamasu, 2015). Ved en mer tilfeldig spredning av sosiale og politiske nyheter og informasjon i sosiale medier, samt en potensiell mobilisering til handling på bakgrunn av informasjonen, kan sosiale medier dermed ha en demokratiserende effekt ved å utjevne sosiale forskjeller i samfunnsengasjement. At slik informasjon nå kan komme gjennom personlige kontakter (venner eller familie), kan potensielt gjøre den mobiliserende effekten enda større (Bode, 2012).

Nytt medielandskap – tradisjonelle ulikheter

Selv om de nye sosiale mediene har ført til et langt større tilbud av politisk og samfunnsmessig informasjon og dermed kan ha hatt en demokratiserende effekt ved å utjevne sosiale ulikheter i kunnskap og muligheter for handlinger, er det også noen faktorer som taler mot dette. For det første kan det innvendes at konsum av politisk og samfunnsrelevant medieinnhold bunnar i en allerede eksisterende politisk interesse hos mottakeren. At informasjonen nå også kommer gjennom sosiale medier, har ikke endret på at dette henger sammen med sosial bakgrunn og nåværende sosial posisjon. Det finnes endog flere studier som har vist at egen motivasjon for å finne og lære fra nyheter har større innvirkning i digitale enn i tradisjonelle medier (Haight, Quan-Haase & Corbett, 2014; Van Dijk & Hacker, 2003; Wei & Hindman, 2011).

Av dette følger det at de politisk interesserte vil bruke medier (både tradisjonelle og sosiale) til å konsumere politisk informasjon og til aktiv deltakelse, mens de som er mindre interessert, bruker mediene til andre

formål, som for eksempel fritidsinteresser og underholdning. I stedet for å bidra til sosial utjevning i informasjon og deltakelse vil dette heller kunne reproducere og forsterke allerede eksisterende sosiale og digitale skiller, der høyt utdannende, politisk kunnskapsrike og politisk interesserte får forsterket sin politiske interesse, kunnskap og deltakelse gjennom sin mediebruk, mens de mindre interesserte blir politisk «passivisert». I et slikt perspektiv vil ikke sosiale medier bidra til å styrke demokratiet, men snarere til å reproducere og forsterke sosial ulikhet knyttet til kunnskap og samfunnsengasjement.

I en litteraturgjennomgang på feltet finner van Aelst og kolleger (2017) en rekke studier som peker på økende skiller i nyhetskonsum, i både tradisjonelle og digitale kanaler. Et stadig større tilbud av både politisk og ikke-politisk informasjon i ulike kanaler har skapt et større samsvar mellom etterspørsel etter politisk informasjon hos de politisk interesserte og etterspørsel etter ikke-politisk informasjon hos de som ikke er interessert i politikk. Her tyder flere studier på at dette fører til større kunnskaps- skiller (Prior, 2007; Hollander, 2008; Wei & Hindman, 2011).

Kunnskap, innsats og handling?

Selv om det altså ikke er noe entydig svar på om internett og sosiale medier har bidratt til økt samfunnsengasjement generelt, eller blant flere grupper enn tidligere, så er det liten tvil om at det nye medielandskapet har ført til et større tilbud av informasjon og, ikke minst, langt flere muligheter til å uttrykke eller på andre måter handle ut fra sitt samfunnsengasjement. På omtrent samme måte som vi har sett ovenfor om økt informasjon, kan man også her se for seg at økningen i handlingsmuligheter kan bidra til å utjevne sosial ulikhet i politisk deltakelse. Imidlertid vil de samme innvendingene kunne reises her – de allerede eksisterende forskjellene i politisk interesse og i ressurser vil også kunne gjøre seg gjeldende i digital politisk handling. Likevel skiller handlingsalternativene seg noe. For der *informasjonen* primært kommer gjennom flere kanaler, har digitaliseringen bidratt med helt nye *handlingsalternativer* som i mange tilfeller krever relativt liten grad av innsats. En lavere terskel for å delta vil potensielt kunne føre til at «politisk passive» lettere vil kunne

mobiliseres til å utøve slike handlinger, siden det gjerne bare er «noen tastetrykk unna».

Men nettopp på grunn av den lave innsatsgraden finnes det også innvendinger mot å kalle noen typer digitale handlingsformer for «politiske handlinger»: Siden disse kan utføres med minimalt engasjement hos den enkelte, er det heller ikke «ekte» engasjement eller aktivisme, men «slacktivism» (Morozov, 2011). Selv om intensjonene og engasjementet bak handlingene hos den enkelte riktignok vil kunne variere, kan de likevel få politisk betydning i kraft av sine konsekvenser dersom mange nok er med. Et viktig poeng her er uansett at undersøkelser av digitalt samfunnsengasjement må ta høyde for at det også i denne formen eksisterer forskjeller i innsatsgrad, og at en derfor bestreber seg på å ta høyde for dette ved å ikke blande sammen handlinger som krever svært forskjellig nivå av innsats. Som tidligere nevnt, gjør vi et slikt forsøk her når vi deler opp analysene i fire deler.

Selv om en kan argumentere for at det krever høyere innsats å lese informasjon enn å trykke «liker» på en sak på Facebook, har vi likevel plassert bruk av samfunnsrelevant og politisk informasjon i sosiale medier på det «laveste» nivået. Grunnen til dette er for det første at konsum av slik informasjon kan foregå helt privat, men også at slikt konsum gjerne legger grunnlaget for ytterligere handlinger. En annen lavterskel digital handlingsform, og vårt andre nivå, er det å for eksempel bli med i Facebook-grupper for aksjoner eller demonstrasjoner (politisk orienterte grupper). Et enkelt trykk kan her signalisere at man støtter en sak, og man inngår som en del av medlemsmassen i gruppen. Her finnes det mange eksempler på aksjoner som har lyktes i å samle store mengder Facebook-medlemmer, og som igjen har gitt aksjonene og sakene mye oppmerksomhet. Sakene kan variere fra å få tilbake et pålegg som er forsvunnet fra butikkhyllene, til store støttegrupper for flyktninger (se Sætrang i kapittel 6).¹ Når man så er med i slike grupper eller aksjoner, får man også tilgang til informasjon og til diskusjoner der man selv kan delta, og det leder oss over til vårt tredje nivå: aktiv deltakelse i politiske

¹ Det er imidlertid verdt å minne om at det nok finnes et langt større antall mislykkede enn vellykkede aksjoner, der få er blitt engasjert, og som har fått lite oppmerksomhet.

diskusjoner og meningsytringer i sosiale medier – handlingsformer som åpenbart krever mer innsats enn bare et tastetrykk. Selv om det finnes folk som bruker svært mye tid på debatt i internettfora, så har vi laget et fjerdenivå for handlingsform, som vanligvis krever enda mer innsats enn debatt og meningsytring – det vi kan kalle *digitalt frivillig arbeid*. Dette kan for eksempel være frivillig arbeid for eksempelvis et nettsamfunn eller diskusjonsgruppe med veiledning av nye medlemmer, moderering av diskusjoner, eller vedlikehold og utvikling av nettsider.

Forventninger på bakgrunn av sosiale forskjeller og deltakelsesformer i Norge

I dette kapitlet skal vi altså undersøke i hvilken grad det er sosiale forskjeller i samfunns- og politisk engasjement i sosiale medier, gjennom å ta for oss handlinger på fire innsatsnivåer. Som tidligere nevnt er det spesielt forskjeller knyttet til eget utdanningsnivå som fremheves som viktige i den internasjonale litteraturen. Vi vil imidlertid her også undersøke sosiale forskjeller knyttet til faktorer som ofte viser seg å være sentrale i fordelingen av en rekke samfunnsmessige goder, byrder og aktiviteter. Nærmere bestemt inkluderer vi også alder, kjønn, bostedssentralitet og foreldres utdanningsnivå. Siktemålet vårt her er å kort oppsummere den (begrensede) forskningen som finnes på feltet i Norge, for å presentere noen deskriptive forventninger. I alle tilfeller forventer vi at forskjellene vil være større jo høyere innsatsnivå.

Selv om eget utdanningsnivå er en sentral faktor i de sosiale forskjellene i tradisjonell politisk deltakelse (Verba, Schlozman & Brady, 1995; Olsen & Sætre, 1980), er ikke forskningen på digitale deltakelsesformer like entydig. I Norge finner Enjolras mfl. (2013) at høyt utdanningsnivå ser ut til å ha mindre betydning når det gjelder politisk og samfunnsrettet aktivitet på Facebook. Her fant forfatterne derimot en svak (men ikke signifikant) tendens til at flere med lavere utdanning var aktive i debatt på Facebook enn de med høy utdanning. Dette gjaldt også for debatt i nettavisers kommentarfelt og i andre sosiale medier som YouTube. Studien viste også at de høyest utdannede brukte mer tid på politisk stoff både i nettaviser og papiraviser, mens de som brukte mye tid til slikt stoff

i sosiale medier, oftere hadde noe lavere utdanning (Enjolras mfl. 2013). Basert på dette forventer vi derfor å finne mindre tydelige forskjeller i digital politisk deltakelse med utgangspunkt i utdanningsbakgrunn. Det kan altså ha skjedd en viss form for demokratisering der utdanning i mindre grad betyr noe for digitale deltakelsesformer.

Et sentralt kjennetegn for forklaring av ulik bruk av digitale medier generelt er alder. Yngre har i all hovedsak en mer intensiv bruk både i tid og i form av flere ulike typer aktiviteter, sammenlignet med eldre, selv om aldersforskjellene etter hvert blir mindre. I en norsk undersøkelse finner for eksempel Sakariassen, Hovden og Moe (2017) at flere blant dem under 25 år enn over konsumerer nyheter gjennom sosiale medier, men at forskjellene ikke er like store på Facebook. Alder kan her se ut til å utgjøre en forskjell for nyhetskonsument i sosiale medier generelt, men ikke på Facebook spesielt. Enjolras mfl. (2013) finner imidlertid at det er flere unge enn eldre som bruker Facebook og andre sosiale medier til debatt, at flere unge har Facebook som den viktigste kanalen for nyheter, og at det er flere unge som deltar i protestgrupper på Facebook. Unge ser også ut til å ha en større sannsynlighet for å gjøre frivillig arbeid gjennom internett (Wollebæk & Sivesind, 2010; Eimhjellen, 2018). Basert på disse funnene forventer vi at unge er mer aktive enn eldre i digitale engasjementsformer, og at vi dermed kan se en viss demokratisering ved at de unge tar i bruk digitale kanaler til handlinger som tradisjonelt har vært dominert av voksne og eldre offline.

Når det gjelder kjønn og digital deltakelse, finner Enjolras mfl. (2013) at kvinner er underrepresentert som deltakere i samfunnsdebatt (om politikk og samfunn) i sosiale medier. Kjønnforskjellen gjaldt imidlertid ikke for Facebook, der kvinner deltok i like stor grad som menn. Når det gjelder frivillig arbeid på nett, fant Wollebæk og Sivesind (2010) at menn var mer aktive enn kvinner. Basert på disse undersøkelsene forventer vi altså å finne kjønnforskjeller i det digitale, der menn i hovedsak utviser et større samfunnsengasjement enn kvinner, men at forskjellene kanskje ikke er like synlige på Facebook.

Tradisjonelt har skillet i politisk deltakelse mellom sentrale og rurale områder blitt forstått som at nye former for både teknologi (Marvin, 1988) og politisk deltakelse først oppstår i urbane kontekster (mer heterogene,

innovative og med avvikende sub-kulturer), for så å bli spredt til mer rurale områder (Deutsch, 1961; Fisher, 1975a, 1975b; Schnaiberg, 1971). I dagens kontekst, der spredningen av informasjons- og kommunikasjonsteknologi fra urbane sentre til mindre befolkede områder skjer stadig raskere, kan det imidlertid også tenkes at geografiske grenser er mindre viktige (Fortunati & Taipale, 2013). Kommunikasjonsteknologien har i seg selv gjort betydningen av sted og geografisk avstand mindre relevant for spredning av informasjon, kunnskap, ideer og handlingsformer (Castells, 2009). En norsk studie av sammenhengen mellom folketall og politisk engasjement på Facebook har vist at disse ikke var spesielt fremtredende (Eimhjellen, 2014). På bakgrunn av dette forventer vi en demokratisering der geografisk bosted ikke betyr så mye for politisk deltakelse gjennom internett og sosiale medier.

I tillegg til disse forventningene om sosiale forskjeller i digital deltakelse vil vi også anta at forskjellene vil være større jo mer innsats som kreves. Med disse forventningene som utgangspunkt skal vi videre ta for oss datagrunnlaget og metodene som er brukt i analysene, før vi presenterer resultatene. Vi avslutter kapitlet med en diskusjon og lanserer noen tentative konklusjoner. De overordnede spørsmålene handler altså om i hvilken grad, og i så fall hvordan, sosiale forskjeller i samfunnsengasjement kommer til uttrykk i den digitale sfæren.

Data og metode

Analysene som gjøres i dette kapitlet, er basert på sosiale medier-undersøkelsen fra 2016. Denne er et representativt utvalg av den norske internettbefolkningen og er trukket fra Kantar TNS' internettpanel. Svarprosenten var på 44,5 prosent, og nettoutvalget bestod av 5054 respondenter.² I det endelige datamaterialet har vi i tillegg begrenset utvalget til å kun omfatte individer som ikke er klassifisert som pensjonister. Dette er gjort av både metodiske og substansielle årsaker. For det første er pensjonister betydelig overrepresentert i det opprinnelige materialet, og selv om man kunne

2 For en oversikt over fordelingene i brutto- og nettoutvalgene, se Eimhjellen og Ljunggren (2017, s. 24).

tenke seg å «vekke» denne skjevheten, er det gode grunner til å tro at pensjonistene i utvalget i mindre grad enn andre grupper i utvalget «ligner» på de som er i populasjonen. Primært på grunn av at dette er en nettbasert survey som omhandler nettopp nettaktivitet.³ Dette aspektet berører selvsagt også slutninger som trekkes om populasjonen i sin helhet. Bruken av internettpanel kan på generelt grunnlag medføre en risiko for at andelene av digitalt aktive overvurderes noe i en sammenligning med alle nordmenn: Utvalget er allerede «på internett». Vi vil derfor understreke at utvalget er trukket fra «internettpopulasjonen», altså fra de som i noen grad allerede benytter seg av internett, men som vi har vært inne på, gjelder dette hele 97 prosent av den norske befolkningen (SSB, 2016).

Selv om bruken av internett og sosiale medier også er sterkt økende blant pensjonister, er den fortsatt ikke blitt like omfattende og variert som i resten av befolkningen. Det er altså rimelig å anta at pensjonistene i internettpopulasjonen skiller seg mer fra pensjonister i den totale befolkningen enn hva som er tilfellet for de yngre aldersgruppene. En annen løsning kunne vært å kontrollere for pensjonister i samtlige analyser for å undersøke om disse skiller seg fra ikke-pensjonistene på andre måter enn det som synliggjøres gjennom å benytte bare alder. En rekke detaljerte tilleggsundersøkelser viser imidlertid at slike forskjeller ikke er systematiske, men varierer fra analyse til analyse. Dette ser også ut til å påvirke sammenhengene mellom den aktuelle avhengige variabelen og de andre uavhengige variablene. Substansielt sett er selvsagt også pensjonister en interessant gruppe å studere når det gjelder temaene i dette kapitlet. Imidlertid er det grunn til å tro at sosiale medier har en annen betydning for individer som er i utdanning eller arbeid. Vår vurdering er altså at analyser med pensjonistene hadde blitt så omfattende, og gjort resultatene langt mindre tolkbare, at vi ekskluderer dem fra analysene.

For å undersøke sosiale forskjeller har vi begrenset oss til et relativt standardisert sett av variabler, nemlig kjønn, alder, utdanningsnivå, foreldres utdanningsnivå og kommunesentralitet. At egen utdanning benyttes i stedet for eksempelvis yrke eller inntekt, handler for det

3 Dette underbygges videre av at de over 60 år også har en svært mye høyere svarprosent enn andre aldersgrupper.

førstnevnte om fravær av informasjon om dette i dataene. At utdanning er valgt fremfor inntekt, er i all hovedsak et pragmatisk valg. I en rekke tilleggsanalyser der inntekt er inkludert, er det så høy kovarians mellom disse at de i stor grad kan ses på som indikatorer for det samme fenomenet. Å benytte utdanning har imidlertid den fordel at vi også har den samme informasjonen om respondentenes foreldre. Noe vi ikke har når det gjelder inntekt. For å lage variabelen for foreldres utdanningsnivå har vi benyttet informasjon fra spørsmål om både mors og fars utdanning og deretter konstruert «sosial bakgrunn». For å kun få én verdi har vi benyttet oss av en såkalt dominance approach (Erikson, 1984), der den forelderen med det høyeste utdanningsnivået, uavhengig av kjønn, er gitt fortrinn. Siden det var få respondenter (n = 89) som hadde foreldre med lengre høy utdanning (>4 år), har vi slått sammen kategoriene for kortere og lengre høyere utdanning til én gruppe. For å måle bostedssentralitet har vi benyttet sentralitetsindeksen til Statistisk sentralbyrå.⁴ Den klassifiserer bostedskommune i fem kategorier etter hvor stor avstand det er til tettsteder av ulik størrelse.

Den analytiske fremgangsmåten består i all hovedsak av logistisk regresjonsanalyse, som, forenklet sagt, handler om å sammenligne de som «gjør noe», med de som «ikke gjør noe», ved å gjøre gruppene som sammenlignes, så like som mulig på andre relevante kjennetegn. I et tenkt eksempel vil det altså handle om å se på sammenhengen mellom for eksempel alder og det å ytre seg på internett, kontrollert for andre faktorer, som blant annet utdanningsnivå. Vi benytter imidlertid også en analyseteknikk for å kunne undersøke mange variabler samtidig og å avdekke såkalte underliggende dimensjoner, såkalt faktoranalyse, eller mer konkret «Principal component analysis», PCA (Bertholomew, Steele, Moustaki & Galbraith, 2008), for å undersøke nærmere om det finnes noen sentrale underliggende dimensjoner som kan redegjøre for mest mulig av variansen som er til stede når vi ser på mange variabler samtidig. I stedet for å undersøke én og én variabel forsøker vi altså her å se på mange samtidig for å undersøke om det eksisterer et slags «hovedmønster» av samvariasjon mellom variablene.

4 Se: <http://stabas.ssb.no/ItemsFrames.asp?ID=5285601&Language=nb>.

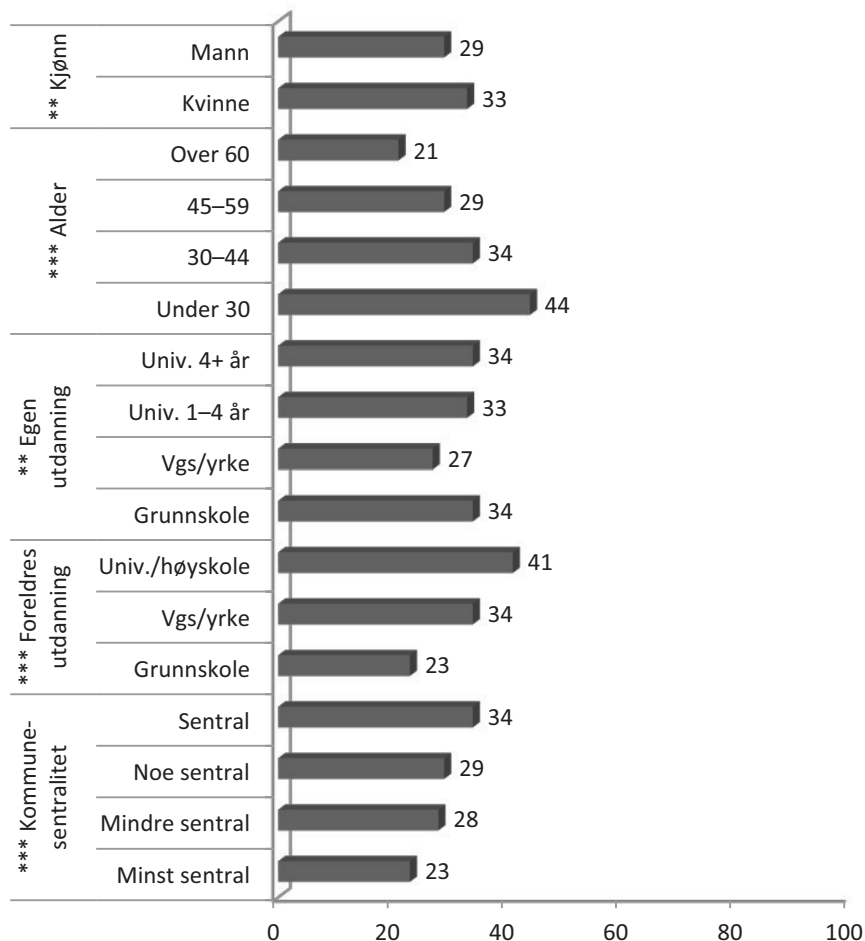
Analyse

Som tidligere redegjort for har vi delt inn analysene etter ulik – og antatt økende – grad av innsatsnivå. Bakgrunnen for dette er forventninger om at det vil være større sosiale forskjeller desto høyere innsatsnivå som kreves for å utføre handlingen.

Politisk informasjon og interessestimulans

Å lese eller motta samfunnsrelevant informasjon kan ses på som en form for samfunnsengasjement (latent politisk deltakelse – jf. Ekman & Amnå 2012), som igjen kan stimulere til videre interesse, engasjement og andre former for frivillig eller politisk deltakelse. Selv om vi her altså klassifiserer denne typen handlinger som «lavest» innsatsnivå, er det likevel ofte slikt engasjement som ligger under de andre og mer «innsatskrevende» formene vi senere skal se på. I undersøkelsen spurte vi respondentene om de brukte tid på informasjon om samfunn og politikk i sosiale medier. 38 prosent svarte at de brukte tid på dette en gjennomsnittsdag. Når vi undersøker for forskjeller basert på de aktuelle faktorene, finner vi ingen signifikante forskjeller. Det ser altså ikke ut til å være store forskjeller i hvem det er som bruker tid på informasjon om samfunn og politikk i sosiale medier, men er det forskjeller i om denne typen informasjon vekker interesse for samfunnsrelevante spørsmål?

I undersøkelsen spurte vi respondentene om de i løpet av det siste året hadde bestemt seg for å finne ut *mer* om et samfunns- eller politisk spørsmål på grunn av noe de hadde lest i sosiale medier. 32 prosent svarte bekreftende på dette. Som illustrert i figur 1 var det også noen forskjeller mellom ulike grupper. Det var flere blant kvinner (33 prosent) enn blant menn (29 prosent), flere av de yngre enn av de eldre (avtagende fra 44 til 21 prosent), flere personer blant de med høyt utdannede foreldre (stigende fra 23 til 41 prosent), og flere blant personer bosatt i sentrale enn i mindre sentrale kommuner (34 ned til 23 prosent) som svarte ja. Fordelingen etter egen utdanning viste at det var flere blant personer med videregående/yrkesskole enn i de andre utdanningskategoriene.

Figur 1: Ville finne ut mer om et samfunns- eller politisk spørsmål pga. av noe lest i sosiale medier. Prosent (N = 3263). *** $p < 0.001$, ** $p < 0.01$, * $p < 0.05$

Men når vi undersøker disse forskjellene nærmere ved å se på sammenhengene mellom de ulike kjennetegnene kontrollert for de andre faktorene i en regresjonsmodell (vist i appendikstabell 2), viser det seg at både kjønnsforskjellene og forskjellene knyttet til egen utdanning forsvinner. Forskjellene knyttet til alder, foreldres utdanning og kommunesentralitet består fortsatt. Regresjonsanalysen viser at jo yngre man er, jo høyere utdannede foreldre man har, og jo mer sentralt man bor, desto større sannsynlighet er det for at man har villet finne ut mer om et samfunns- eller politisk spørsmål på grunn av noe man leste i sosiale medier.

Samlet sett er det altså ingen sosiale forskjeller knyttet til å konsumere slik informasjon i seg selv eller i hvor mye tid som benyttes på det. Når det gjelder sosiale forskjeller i hvem som får vekket ytterligere politisk interesse gjennom slik informasjon, finnes det imidlertid noen signifikante forskjeller. Yngre blir i større grad ytterligere interessert enn eldre, de med høy sosial bakgrunn i større grad enn de med lav bakgrunn, og de som bor i mer sentrale kommuner, i større grad enn de i mer rurale kommuner. Siden det oftest har vært eldre som er mest interessert, taler aldersfaktoren her i så måte for en demokratisering, men det kan også henge sammen med ulik grad av fortrolighet med sosiale medier. Utdanningsforskjellene tyder på sin side på at forskjeller i politisk interesse i noen grad blir reproduisert i sosiale medier. At foreldrenes utdanningsnivå har en selvstendig effekt, mens egen utdanning ikke har det, kan tyde på at foreldrenes politiske interesse er overført til barna, men også at mange unge i utvalget ennå ikke har rukket å fullføre egen utdanning. Gitt forventningene er det for øvrig interessant at det ikke er signifikante kjønnsforskjeller. Dette kan handle om at Facebook, som også tidligere har hatt mindre kjønnsforskjeller, er blitt et enda mer dominerende medium siden undersøkelsen til Enjolras og kolleger (2013) ble foretatt.

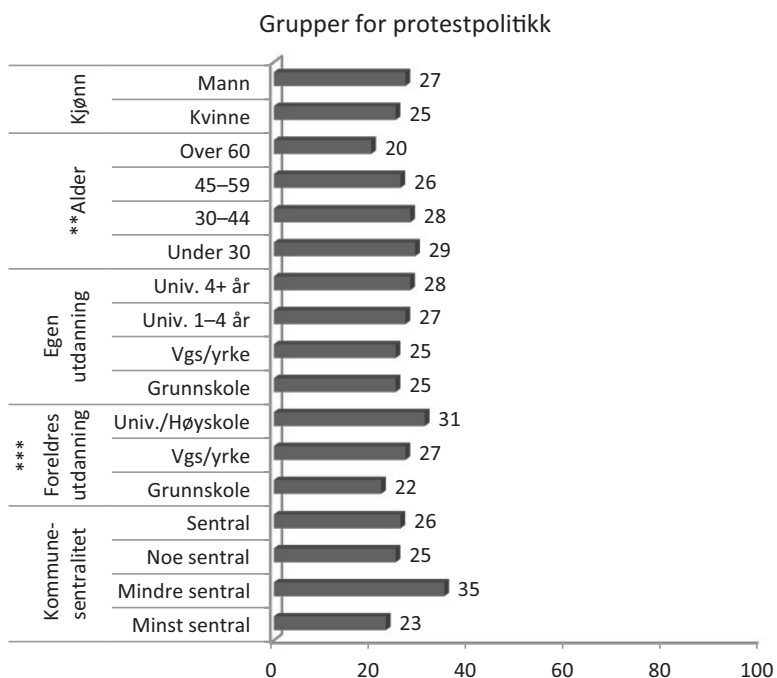
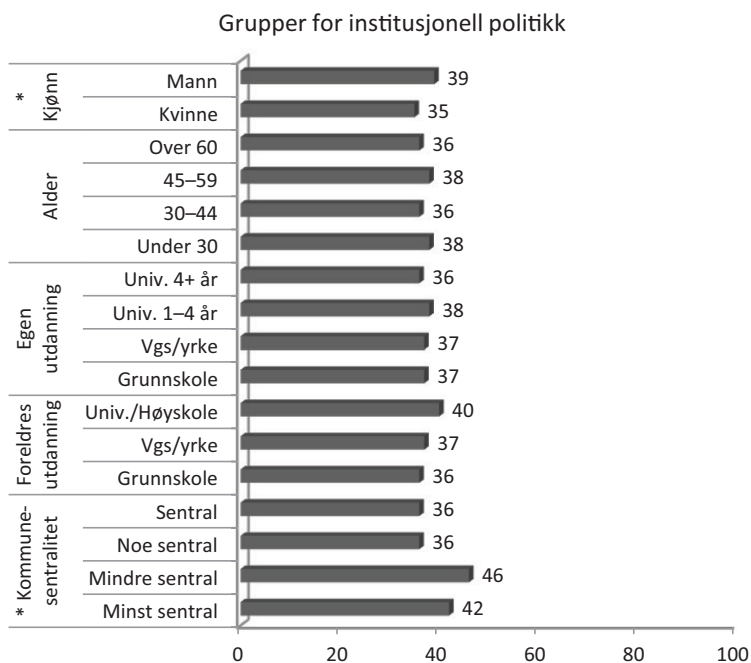
Medlemskap i Facebook-grupper

Når vi så beveger oss over til det andre nivået – medlemskap i samfunnsrettede eller politiske Facebook-grupper – er også dette en lavterskel digital politisk handling som både kan signalisere støtte til en sak og gi tilgang til informasjon, men som i likhet med konsum av informasjon potensielt kan mobilisere til andre handlinger. I undersøkelsen spurte vi respondentene om de var medlem i ulike typer grupper på Facebook, og i så fall hva slags grupper. Ved hjelp av en faktoranalyse (PCA) har vi undersøkt om politisk orienterte grupper er sentrale i respondentenes gruppemedlemskap. I faktoranalysen var det tre mønstre, eller dimensjoner, som skilte seg ut: en dimensjon som samlet grupper for venner, medier, firma/produkt, hjemsted og humor, en annen dimensjon som samlet grupper for politikere (lokale og topp-politikere) og politiske partier, og en tredje

dimensjon som samlet medlemskap i protestgrupper (nasjonale og internasjonale). Det er altså to dimensjoner eller typer av politiske eller samfunnsrettede grupper som skiller seg ut, en som vi kan kalle *institusjonell politikk*, og en *protestpolitikk*. Litt over en tredjedel av respondentene er med i grupper for institusjonell politikk (37 prosent), mens omtrent en fjerdedel er med i grupper for protestpolitikk (26 prosent).

For medlemskap i grupper for protestpolitikk var det ingen signifikante kjønnsforskjeller. Når det gjelder alder, avtar medlemskap i protestpolitiske grupper betydelig med økende alder. Andelene er betydelig mindre for de over 60 år. Yngre personer er altså i større grad enn de eldste med i protestpolitiske grupper på Facebook. Forskjellene er små og ikke-signifikante når det gjelder eget utdanningsnivå. Men om vi ser på utdanningsnivå hos foreldre, utgjør igjen dette signifikante forskjeller for medlemskap i protestpolitiske grupper. Ved økende utdanningslengde hos foreldre er det flere som er medlemmer i protestpolitiske grupper. Til slutt henger også kommunesentralitet sammen med medlemskap i både institusjonelle og protestpolitiske grupper (signifikant på 0,05-nivå). For medlemskap i Facebook-grupper for institusjonell politikk er det flest blant dem i mindre sentrale (46 prosent) og i minst sentrale (42 prosent) kommuner som er medlemmer. For protestpolitiske grupper er den høyeste andelen å finne blant personer i mindre sentrale kommuner (35 prosent) sammenlignet med både de minst og de mest sentrale kommunene.

Når vi til slutt undersøker utslagene av de enkelte faktorene hver for seg (se appendikstabell 3), og kontrollerer for de andre, så forsvinner mye av sammenhengen med utdanningsbakgrunn (egen og foreldres). Forskjellene som gjenstår, er at menn har større sannsynlighet for å være med i grupper for institusjonell politikk, og yngre mennesker har større sannsynlighet for å være med i protestpolitiske grupper. Jo mer sentralt man bor, desto mindre sannsynlig er det at man er med i Facebook-grupper knyttet til institusjonell politikk. Med unntak for medlemskap i protestpolitiske grupper der det er en betydelig effekt av å ha foreldre med høy utdanning, ser ikke utdanningsbakgrunn ut til ha noen signifikant sammenheng med mønstre for Facebook-gruppedlemskap.

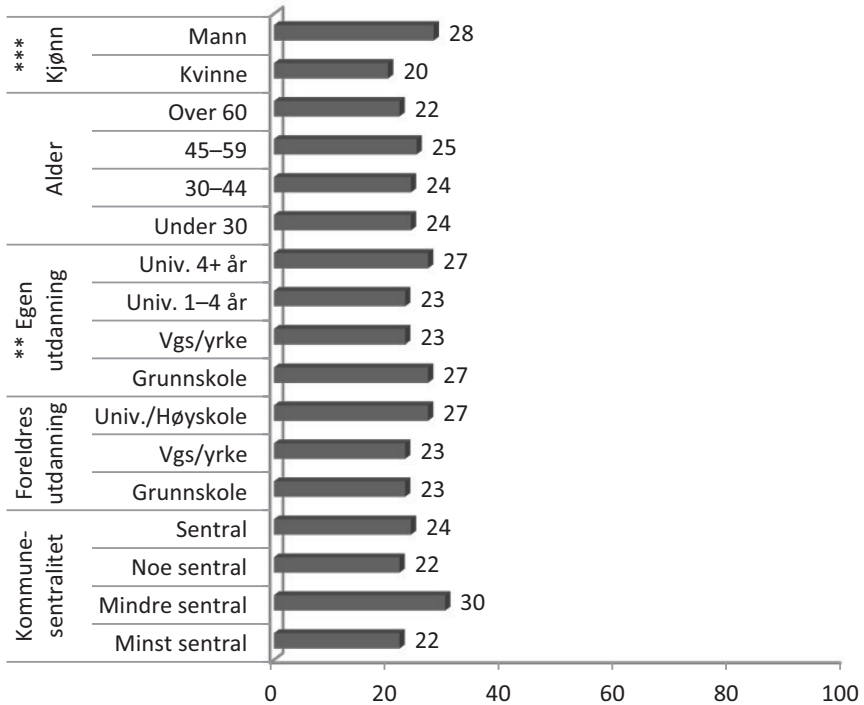
Figur 2: Medlemskap i Facebook-grupper for institusjonell politikk og protestpolitikk fordelt på bakgrunnsvariabler. Prosent (Chi.sig) (Max N = 2980). *** p<0.001, ** p<0.01, * p<0.05

Digitale meningsytringer

En mer aktiv digital engasjementsform enn medlemskap i Facebook-grupper, og det tredje nivået vi analyserer her, er deltakelse i diskusjoner og egne meningsytringer på nett. Finner vi sosiale forskjeller i hvor, og hvor ofte, folk gir uttrykk for sine meninger og synspunkter på internett? I undersøkelsen spurte vi respondentene hvor ofte de gav uttrykk for sine meninger eller synspunkt på «internett», og sine politiske meninger og synspunkt i «åpne fora på internett» og i «lukkede grupper». Til sammen 31 prosent sier de av og til eller oftere uttrykker sine meninger eller synspunkt på internett, 39 prosent gjør det nesten aldri, og 30 prosent sier at de aldri gjør det. Når vi spør om politiske meninger og synspunkt mer spesifikt, og skiller mellom åpne og lukkede forum, er det enda færre som sier at de uttrykker seg. Til sammen 23–24 prosent gjør det ofte eller sjelden, 35–37 prosent gjør det nesten aldri og 39–40 prosent gjør det aldri. Det er altså ikke så vanlig å uttrykke sine meninger på internett, og enda mindre vanlig om vi spør om politiske meninger mer spesifikt.

Av de som har svart at de ytrer seg ofte eller av og til i «lukkede grupper» (ca. 24 prosent av utvalget), det vil si på steder eller i fora som krever en eller annen form for innlogging eller registrering (slik som Facebook-grupper), fremkommer det for det første at menn vesentlig oftere enn kvinner gir uttrykk for sine politiske meninger. Det er små aldersforskjeller, men det er den eldste aldersgruppen som i minst grad ytrer seg politisk i slike fora. Forskjellen mellom utdanningsgruppene er heller ikke stor, men interessant nok er det gruppene med lavest og høyest utdanning som oftest uttrykker politiske meninger. Tilsvarende er det en høyere andel av de med høyt utdannede foreldre, og de som bor i mindre sentrale kommuner.

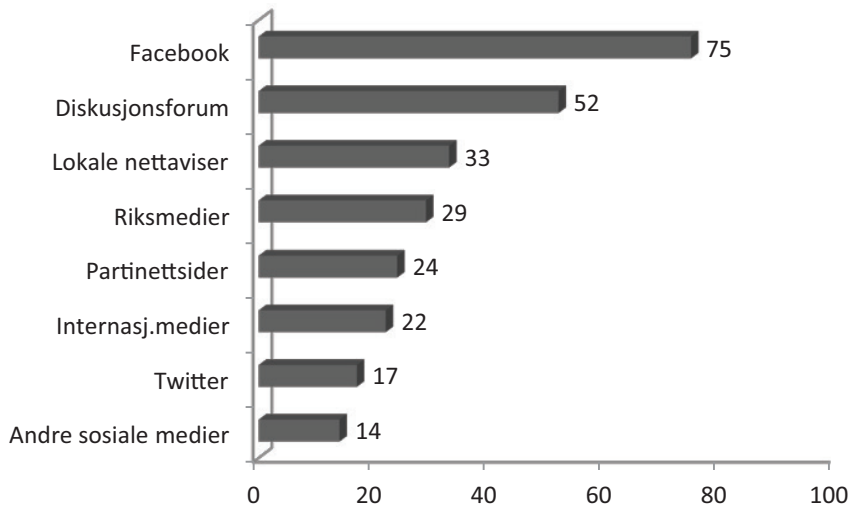
Ved igjen å undersøke forskjellene ved hjelp av logistisk regresjon (se appendikstabell 4) finner vi at også kontrollert for de andre faktorene er det en positiv sammenheng mellom kjønn (menn) og det å uttrykke politiske meninger i lukkede grupper. Menn gjør altså dette oftere enn kvinner. Tilsvarende er det en negativ sammenheng med å ha videregående allmennfag/yrkesfag eller kort høyere utdanning, sammenlignet med det å ha grunnskole. Forskjellen mellom grunnskole og lang høyere utdanning er derimot ikke signifikant, og det er heller ingen signifikante

Figur 3: Gir uttrykk for politiske meninger i lukkede grupper på internett, fordelt på alder, kjønn, egen utdanning, foreldres utdanning og kommunesentralitet. Prosent (Chi.sig). *** $p < 0.001$, ** $p < 0.01$, * $p < 0.05$

forskjeller mellom bostedskategoriene. Merk at det her ikke skiller mellom hvor disse lukkede gruppene befinner seg. Det kan altså være at selv om det ikke er signifikante forskjeller mellom gruppene med lavest og høyest utdanningsnivå, kan det være at disse politiske meningene uttrykkes på helt ulike steder, og omhandler helt forskjellige ting.

Hvor er det så de politiske meningene uttrykkes? Igjen kan vi se at Facebook er den rådende plattformen. Her spurte vi om hvor ulike politiske saker ble diskutert. 75 prosent av de som har diskutert på nett, har gjort det på Facebook. Den nest største arenaen er «diskusjonsforum», der 52 prosent oppgir at de har diskutert politiske saker. Deretter kommer «lokale nettaviser» med 33 prosent og riksmidier med 29 prosent. Videre har 24 prosent diskutert på «partinetsider», 22 prosent på «internasjonale medier» og 17 prosent på Twitter. At bare 14 prosent av de som har diskutert på nett, har gjort det på «andre sosiale medier», bekrefter også Facebooks dominerende posisjon.

Figur 4: Andel som har diskutert politiske saker på nett på de ulike plattformene. Prosent (N=632).

Når vi så foretar separate regresjonsanalyser for hvert av de ulike stedene og analyserer hele utvalget, fremkommer det at det ikke er spesielt store forskjeller i hvilke grupper som diskuterer hvor (se appendikstabell 5). Det er imidlertid en signifikant negativ sammenheng mellom alder og det å diskutere på «andre sosiale medier» og på Twitter, mens det for de andre plattformene ikke er noen signifikant sammenheng med alder. For samtlige plattformer er det en signifikant positiv sammenheng med kjønn (menn), men styrken varierer noe og er minst på Facebook og størst på «andre sosiale medier» og på «internasjonale medier». Når det gjelder sammenhenger med utdanningsnivå, er det de med grunnskole (referansekategori) som utmerker seg, siden alle de andre kategoriene har negative sammenhenger. Det er altså de med grunnskoleutdanning som oftest diskuterer på nett. For «lokale nettaviser» er det imidlertid ingen av kategoriene for egen utdanning som er signifikant forskjellige fra grunnskolekategorien. Med unntak av at det er en signifikant sammenheng mellom å ha foreldre med videregående/yrkesfag og å diskutere politiske saker i «diskusjonsforum», ser det ikke ut til at foreldres utdanningsnivå har noen påvirkning på noen av arenaene. Heller ikke for kommunesentralitet er det noen signifikant sammenheng.

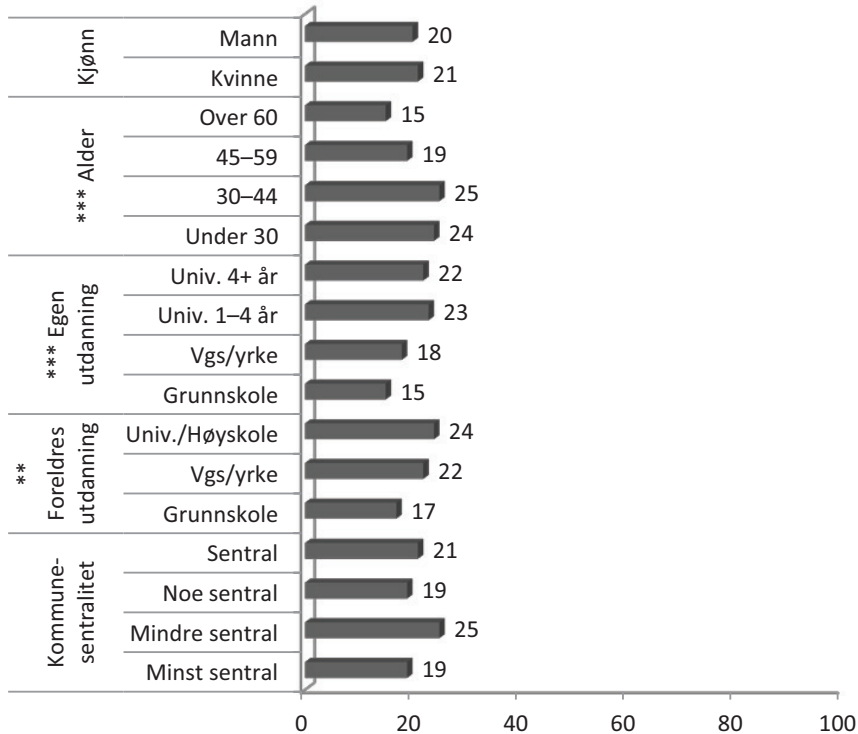
Digitalt frivillig arbeid

Den siste faktoren vi undersøker, handler om det samfunnsengasjementet som kan komme til uttrykk gjennom å utføre digitalt frivillig arbeid. I en undersøkelse fra 2009 svarte 2,1 prosent at de hadde gjort en form for virtuelt frivillig arbeid for eksempelvis et nettsamfunn eller en diskusjonsgruppe, for eksempel veiledning av nye medlemmer, moderering av diskusjoner eller vedlikehold og utvikling av nettsider (Wollebæk & Sivesind, 2010). Virtuelt frivillig arbeid ble her holdt separat fra ordinært frivillig arbeid for frivillige organisasjoner. Unge mennesker og menn hadde her en større sannsynlighet for å være digitalt frivillige. I 2014 hadde andelen virtuelt frivillige steget til 4,5 prosent (Eimhjellen, Steen-Johnsen, Folkestad, & Ødegård, 2018).

I undersøkelsen vår fra 2016 spurte vi om respondentene hadde utført frivillig arbeid for ulike typer frivillige organisasjoner, arrangementer eller nettverk det siste året, og videre om noe av dette frivillige arbeidet hadde blitt gjort i digitale kanaler. 20 prosent av de som hadde gjort frivillig arbeid, svarte bekreftende på at noe av det frivillige arbeidet ble utført i digitale kanaler (totalt 676 personer). Vi finner ingen kjønnsforskjeller når det gjelder digitalt frivillig arbeid, men vi finner at det er signifikant flere i de yngste alderskategoriene (24/25 prosent) enn i de eldste (19/15 prosent) som er digitalt frivillige. Det er også flere blant de med høy utdanningsbakgrunn enn de med lav (både egen og foreldres) som er digitalt frivillige.

Når vi gjennomfører en regresjonsanalyse, forsvinner sammenhengen med foreldres utdanning, samtidig som sammenhengen med kommunesentralitet blir signifikant. Regresjonsanalysen viser altså at jo yngre man er, jo høyere utdanning man har, og jo mindre sentral kommunen man bor i er, desto større sannsynlighet er det for å ha utført digitalt frivillig arbeid.

De mest vanlige aktivitetene var her informasjons- og kommunikasjonsarbeid (91 prosent), å lage og invitere til arrangement på nett (84 prosent), å utforme digitalt innhold (78 prosent) og å administrere Facebook-grupper (64 prosent). Ved nærmere analyser av sammenhengene mellom bakgrunnskjennetegn og de ulike typene arbeidsoppgaver (se appendikstabell 7) finner vi at yngre har større sannsynlighet enn eldre for å administrere Facebook-grupper, drive med teknisk nettsideutvikling, administrere

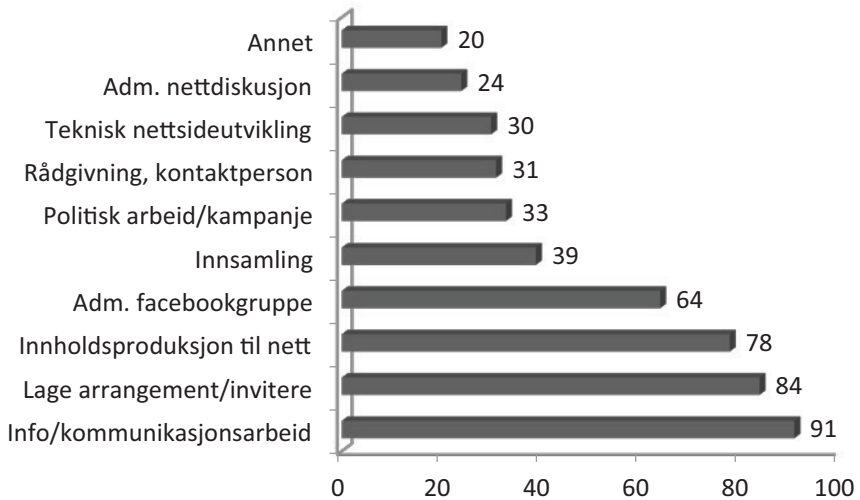

Figur 5: Andel som har deltatt i digitalt frivillig arbeid fordelt på bakgrunnskjennetegn. Prosent. (Maks N = 3307.) *** $p < 0.001$, ** $p < 0.01$, * $p < 0.05$

nettdiskusjoner og kategorien annet. De med høyere utdanning (1–4 år) hadde også noe større sannsynlighet for å drive med teknisk nettsideutvikling, administrere nettdiskusjoner og kategorien annet, enn de som bare hadde grunnskole. De med foreldre med høyere utdanning hadde større sannsynlighet for å skaffe midler gjennom innsamling på nett, mens de i mindre sentrale kommuner hadde mindre sannsynlighet for å drive med teknisk nettsideutvikling enn personer i de minst sentrale kommunene.

Diskusjon og konklusjon

Med utgangspunkt i debatter omkring de potensielle demokratiserende effekter sosiale medier kan ha på samfunnsengasjement og kollektiv handling så har de sentrale spørsmålene i dette kapitlet dreid seg om i

Figur 6: Fordeling på ulike typer digitalt frivillig arbeid. Prosent (Maks N = 651)

hvilken grad, og i så fall hvordan, sosiale forskjeller i samfunnsengasjement kommer til uttrykk på nettopp internett og i sosiale medier. Her har vi undersøkt forskjeller med hensyn til alder, kjønn, eget og foreldres utdanningsnivå, og kommunesentralitet for de digitale aktivitetene politisk interessestimulans, medlemskap i politiske Facebook-grupper, digitale meningsytringer og digitalt frivillig arbeid.

Basert på undersøkelsen fant vi at om lag en tredjedel av respondentene ble interessert i og ville finne ut mer om et spørsmål om politikk eller samfunn på grunn av noe de leste i sosiale medier. Dette er vanligere hos de unge og de som har foreldre med høy utdanning, og som bor i mer sentrale kommuner. For politiske gruppemedlemskap på Facebook finner vi at menn er oftere med i grupper for institusjonell politikk, og at yngre mennesker oftere er med i protestpolitiske grupper. De som bor mer sentralt, har en mindre sjanse for å være medlem i Facebook-grupper knyttet til institusjonell politikk. Når det gjelder politisk meningsytring på internett, er det opp mot 40 prosent som aldri gjør dette, verken i lukkede eller åpne fora. Vi finner her at det er vanligere for menn enn kvinner å uttrykke politiske meninger i lukkede grupper. Tilsvarende er det mindre vanlig med slik meningsytring blant de med videregående/yrkesfag og kort høyere utdanning, sammenlignet med de som har grunnskole som høyeste utdanning. Det er også blant

de unge at digitalt frivillig arbeid er mest vanlig, samt blant de med høyere utdanning og de som bor i mindre sentrale kommuner.

Resultatene fra analysene viser oss altså et komplekst digitalt landskap der ulike bakgrunnsfaktorer spiller ulike roller for forskjellige typer digitale aktiviteter. I tråd med forventningene finner vi at de yngre er mer aktive enn de eldre i mange av deltakelsesformene, noe som kan tolkes som en aldersutjevning i deltakelse sammenlignet med mange tradisjonelle politiske deltakelsesformer, der yngre ofte er mer passive. I likhet med tidligere studier finner vi også en viss reproduksjon av klassiske kjønnsforskjeller, der menn er mer aktive enn kvinner, for eksempel når det gjelder medlemskap i Facebook-grupper for institusjonell politikk og politiske meningsyttringer i lukkede grupper. Når det gjelder betydningen av hvor sentralt man bor, så finner vi at dette har en viss sammenheng med digitalt samfunnsengasjement, der de som bor mer sentralt, også er mer tilbøyelige til å få stimulert sin politiske interesse gjennom informasjon i sosiale medier, og de som bor mindre sentralt, er mer tilbøyelige til å være medlem i Facebook-grupper for politikere og politiske partier og for å drive med digitalt frivillig arbeid. Betydningen av fysisk sted betyr altså fortsatt noe for samfunnsengasjement selv om det foregår i digitale rom. Også for utdanningsbakgrunn, som er den mest sentrale bakgrunnsvariabelen for å forklare politisk deltakelse, finner vi en reproduksjon av ulikhetsmønstre, der de med høyere utdanning er mer aktive i de fleste formene for digitalt samfunnsengasjement.

Samtidig som internett og sosiale medier har utvidet repertoaret av samfunnsengasjerte handlinger, reproduseres også sosiale forskjeller i det digitale. Basert på de engasjementsformene vi har undersøkt i dette kapitlet, ser det ut til at demokratisering gjennom sosial utjevning av aktivitet i det digitale rom er begrenset. Digitaliseringens innvirkning på norsk samfunnsengasjement og kollektiv handling ser ikke ut til å velte om på klassiske mønstre for deltakelse. Ressurser, individkjennetegn og sosial posisjon strukturerer fortsatt samfunnsengasjement selv om det foregår i nye kanaler og med nye verktøy. Digitaliseringen har ikke frigjort mennesker fra etablerte sosiale strukturer, men har skapt nye muligheter for de som er engasjerte, og har til en viss grad skapt engasjementsformer som mobiliserer grupper som er mindre engasjerte i tradisjonelle offline-former for samfunnsengasjement.

Appendiks

Appendikstabell 1: Deskriptive fordelinger på hovedvariabler.

		N	Prosent
Kjønn	Menn	1824	47,5
	Kvinner	2019	52,5
	Sum	3843	100
Alder	Under 30 år	784	20,4
	30-44 år	975	25,4
	45-59 år	1239	32,2
	60 år +	845	40,7
	Sum	3843	100
Utdanning	Grunnskole	239	6,2
	Videregående/yrkesfag	1413	36,8
	Universitet/høgskole 1-4 år	1323	34,4
	Universitet/høgskole 4 år +	868	22,6
	Sum	3843	100
Foreldres utdanning	Grunnskole	963	25,1
	Videregående/yrkesfag	1824	47,5
	Universitet/høgskole	791	20,6
	Ukjent	265	6,9
	Sum	3843	100
Kommunesentralitet	Minst sentrale kommuner	352	9,2
	Mindre sentrale kommuner	216	5,6
	Noe sentrale kommuner	808	21
	Sentrale kommuner	2408	62,7
	Ukjent	59	1,5
	Sum	3843	100

Kilde: Sosiale medier-undersøkelsen 2016

Appendikstabell 2. *Ville finne mer ut av en sak pga. noe man leste i sosiale medier. Logistisk regresjon.*

Variabler	Koeff.
Kjønn	-1.65
Alder	-6.40***
Egen utd. Vgs/yrkesfag	-0.43
Egen utd. Univ. 1-4 år	0.69
Egen utd. Univ. 4+ år	0.94
Foreldre utd. Vgs/yrke	2.57*
Foreldre utd. Univ./Høgskole	3.45***
Kommunesentralitet	2.74**
Konstant	-1.73
Observasjoner	3,060

*** p<0.001, ** p<0.01, * p<0.05

Appendikstabell 3. Typer Facebook-grupper. Logistisk regresjon.

Variabler	Sosialt og livsstil	Institusjonell politikk	Protestpolitikk
Kjønn	-2.48*	2.14*	1.43
Alder	-4.83***	-0.81	-2.08*
Egen utd. Vgs/yrkesfag	-1.19	-0.20	-0.14
Egen utd. Univ. 1-4 år	-1.24	-0.25	0.32
Egen utd. Univ. 4+ år	-0.86	-0.70	0.43
Foreldre utd. Vgs/yrkesfag	1.52	0.61	1.47
Foreldre utd. Univ./Høgskole	1.06	1.42	2.51*
Kommunesentralitet	-1.88	-2.52*	-0.14
Konstant	7.66***	-1.04	-3.64***
Observasjoner	2,458	2,774	2,676

*** p<0.001, ** p<0.01, * p<0.05

Kilde: Sosiale medier-undersøkelsen 2016

Appendikstabell 4. Uttrykke politiske meninger på lukkede grupper. Logistisk regresjon.

	Modell 1	Modell 2	Modell 3
Alder	-0,00102 (0,003)	0,00141 (0,004)	0,00153 (0,004)
Kjønn (menn)	0,386*** (0,097)	0,391*** (0,097)	0,386*** (0,097)
Grunnskole	Ref.		
VGS/yrkesfag	-0,429* (0,204)	-0,442* (0,205)	-0,439* (0,205)
Høyere utdanning 1-4 år	-0,434* (0,204)	-0,466* (0,206)	-0,461* (0,207)
Høyere utdanning >4 år	-0,192 (0,210)	-0,245 (0,213)	-0,240 (0,213)
Foreldre: Grunnskole		Ref.	
Foreldre: VGS/yrkesfag		0,0390 (0,125)	0,0390 (0,125)
Foreldre: Høyere utdanning		0,272 (0,152)	0,270 (0,153)
Minst sentrale kommuner			Ref.
Mindre sentrale kommuner			0,311 (0,250)
Noe sentrale kommuner			-0,0696 (0,194)
Sentrale kommuner			0,0368 (0,174)
Konstant	-0,950*** (0,216)	-1,117*** (0,257)	-1,151*** (0,297)
aic	2689,6***	2689,2***	2692,2***
bic	2724,4	2735,7	2756,0
ll	-1338,8	-1336,6	-1335,1
N	2444	2444	2444

Standardfeil i parentes, *p<0.05, **p<0.01, ***p<0.001

Appendikstabell 5. Delte politiske meninger – ulike steder. Logistisk regresjon.

	Andre SoMe	Twitter	Int. medier	Parti-nettsider	Riks-medier	Lokale nett-aviser	Diskusjonsforum	Facebook
Alder	-0,0211*	-0,0189*	-0,00748	0,00847	0,00126	0,00189	0,00683	-0,00242
	-0,009	-0,008	-0,007	-0,007	-0,006	-0,006	-0,005	-0,004
Kjønn (menn)	0,959***	0,744***	0,829***	0,747***	0,747***	0,688***	0,683***	0,463***
	-0,239	-0,213	-0,192	-0,183	-0,165	-0,158	-0,124	-0,104
Egen utdanning								
Grunnskole	Ref.							
VGS/yrkesfag	-1,099**	-1,105**	-0,723*	-1,158***	-0,531	-0,455	-0,774***	-0,594**
	-0,357	-0,368	-0,339	-0,288	-0,329	-0,314	-0,233	-0,211
Høyere utdanning: 1-4 år	-1,052**	-0,880*	-0,556	-1,273***	-0,367	-0,327	-0,891***	-0,495*
	-0,365	-0,365	-0,339	-0,296	-0,328	-0,315	-0,238	-0,212
Høyere utdanning: >4 år	-1,207**	-0,503	-0,752*	-1,447***	-0,381	-0,517	-0,672**	-0,276
	-0,406	-0,373	-0,367	-0,327	-0,343	-0,335	-0,246	-0,219
Foreldres utdanning								
Grunnskole	Ref.							
VGS/yrkesfag	-0,0474	0,432	0,0259	-0,0305	0,215	0,111	0,338*	0,0994
	-0,311	-0,317	-0,24	-0,217	-0,21	-0,195	-0,158	-0,135
Høyere utdanning	0,187	0,553	0,171	-0,0362	0,378	0,12	0,279	0,182
	-0,366	-0,359	-0,293	-0,286	-0,255	-0,247	-0,199	-0,165
Minst sentrale kommuner	Ref.							
Mindre sentrale kommuner	0,487	0,268	0,369	-0,569	0,327	-0,0583	0,184	0,33
	-0,645	-0,681	-0,497	-0,533	-0,422	-0,411	-0,319	-0,27
Noe sentrale kommuner	0,855	0,648	0,475	0,171	0,34	0,144	0,104	0,0975
	-0,501	-0,506	-0,386	-0,326	-0,326	-0,294	-0,244	-0,211
Sentrale kommuner	0,366	0,626	0,212	-0,043	0,098	-0,0617	0,103	0,11
	-0,479	-0,472	-0,361	-0,3	-0,303	-0,27	-0,221	-0,19
Konstant	-2,848***	-3,311***	-3,113***	-2,799***	-3,401***	-3,034***	-2,623***	-1,832***
	-0,665	-0,653	-0,545	-0,482	-0,489	-0,458	-0,357	-0,31
II	-376,7	-434,6	-536,3	-568,2	-670,3	-713,4	-1025	-1315
N	3521	3521	3521	3521	3521	3521	3521	3521

Kilde: Sosiale medier-undersøkelsen 2016

Appendikstabell 6: Digitalt frivillig arbeid. Logistisk regresjon.

Utført digitalt frivillig arbeid siste år			
	Modell 1	Modell 2	Modell 3
Alder	-0,0180***	-0,0169***	-0,0173***
	-0,003	-0,003	-0,004
Kjønn (menn)	0,0524	0,0537	0,0494
	-0,091	-0,091	-0,091
Egen utdanning			
Grunnskole	Ref.		
VGS/yrkesfag	0,256	0,249	0,263
	-0,23	-0,23	-0,231
Høyere utdanning: 1-4 år	0,654**	0,638**	0,656**
	-0,228	-0,229	-0,23
Høyere utdanning: >4 år	0,552*	0,528*	0,553*
	-0,235	-0,237	-0,238
Foreldres utdanning			
Grunnskole		Ref.	
VGS/yrkesfag		0,0717	0,0762
		-0,12	-0,12
Høyere utdanning		0,0984	0,115
		-0,145	-0,146
Minst sentrale kommuner			Ref.
Mindre sentrale kommuner			0,535*
			-0,233
Noe sentrale kommuner			0,115
			-0,185
Sentrale kommuner			0,053
			-0,167
Konstant	-1,020***	-1,114***	-1,210***
	-0,235	-0,271	-0,304
aic	3097,9***	3101,4***	3100,4***
bic	3134	3149,6	3166,7
ll	-1542,9	-1542,7	-1539,2
N	3056	3056	3056
Standardfeil i parentes, * p<0.05, ** p<0.01, *** p<0.001			

Kilde: Sosiale medier-undersøkelsen 2016

Appendikstabell 7: Ulike former for digitalt frivillig arbeid. Logistisk regresjon.

		Ulike former for digitalt frivillig arbeid										
	Annet	Adm. nettdiskusjon	Teknisk nettsideutvikling	Rådgivning, retts hjelp, være kontaktperson	Politisk arbeid eller kampanjeaktivitet	Skaffe midler ved innsamlinger	Adm. Facebook-grupper	Innhold til nettsider	Arrangere/ sende ut invitasjoner	Info- og kommunikasjonsarbeid		
Alder	-0,0326** (0,011)	-0,0198* (0,009)	-0,0276*** (0,008)	-0,00561 (0,008)	-0,0103 (0,008)	-0,00297 (0,007)	-0,0267*** (0,007)	-0,000338 (0,008)	-0,0126 (0,009)	-0,0120 (0,012)		
Kjønn (menn)	0,450 (0,266)	0,238 (0,205)	0,555** (0,192)	0,326 (0,185)	0,0975 (0,181)	-0,245 (0,173)	-0,160 (0,176)	0,649** (0,208)	0,0393 (0,224)	-0,278 (0,302)		
Egen utdanning												
Grunnskole	Ref.											
VGS/yrkesfag	-0,362 (0,502)	-0,634 (0,444)	-0,746 (0,449)	-0,437 (0,441)	-0,518 (0,435)	-0,368 (0,443)	0,137 (0,481)	0,569 (0,507)	0,520 (0,524)	-0,663 (1,070)		
Høyere utdanning: 1-4 år	-1,139* (0,522)	-1,069* (0,450)	-0,958* (0,450)	-0,460 (0,441)	-0,743 (0,435)	-0,777 (0,443)	0,164 (0,478)	0,0159 (0,493)	0,725 (0,522)	-0,701 (1,063)		
Høyere utdanning: >4 år	-1,064 (0,577)	-0,990* (0,480)	-0,747 (0,474)	-0,819 (0,471)	-0,766 (0,461)	-0,936* (0,466)	-0,0434 (0,496)	-0,000364 (0,518)	0,396 (0,542)	-0,605 (1,091)		

DEMOKRATISERING AV DELTAKELSE GJENNOM SOSIALE MEDIER

Foreldres utdanning																				
Grunnskole	Ref.																			
VGS/yrkesfag	0,397 (0,414)	-0,430 (0,277)	-0,275 (0,261)	0,179 (0,257)	-0,123 (0,249)	0,206 (0,237)	0,232 (0,230)	0,00652 (0,278)	-0,0871 (0,296)											-0,426 (0,412)
Høyere utdanning	0,421 (0,475)	-0,270 (0,332)	-0,142 (0,312)	0,464 (0,307)	0,286 (0,296)	0,583* (0,285)	0,0596 (0,282)	-0,116 (0,326)	-0,0858 (0,359)											-0,345 (0,503)
Minst sentrale kommuner	Ref.																			
Mindre sentrale kommuner	0,457 (0,744)	-0,221 (0,596)	-1,113* (0,529)	0,0876 (0,483)	0,0380 (0,475)	-0,202 (0,432)	-0,506 (0,442)	-0,804 (0,514)	-1,003 (0,590)											-1,069 (0,730)
Noe sentrale kommuner	0,0462 (0,631)	0,562 (0,446)	-0,330 (0,378)	0,251 (0,391)	0,330 (0,380)	-0,128 (0,348)	0,0257 (0,371)	-0,00672 (0,460)	-0,339 (0,539)											-0,189 (0,686)
Sentrale kommuner	0,308 (0,581)	0,365 (0,414)	-0,443 (0,343)	0,118 (0,359)	0,143 (0,347)	-0,374 (0,318)	-0,367 (0,337)	-0,415 (0,416)	-0,624 (0,496)											-0,241 (0,633)
Konstant	-0,168 (0,888)	0,281 (0,679)	1,379* (0,637)	-0,627 (0,628)	0,0803 (0,615)	0,461 (0,600)	1,817** (0,639)	1,191 (0,704)	2,230** (0,782)											4,327*** (1,309)
II	-196,3 (433)	-312,8 (604)	-348,1 (604)	-363,0 (607)	-374,1 (611)	-400,9 (616)	-385,2 (608)	-311,4 (610)	-272,1 (616)											-172,1 (613)
N																				

Standardfeil i parentes, * p<0,05, ** p<0,01, *** p<0,001

Kilde: Sosiale medier-undersøkelsen 2016

Appendikstabell 8: Bidrag til crowdsourcing. Logistisk regresjon

Bidratt til crowdsourcing					
	Annet	Arbeidskraft	Kunnskap	Erfaring	Penger
Alder	0,0193 (0,017)	-0,0215** (0,008)	0,000730 (0,007)	-0,00794 (0,008)	-0,0197*** (0,005)
Kjønn (menn)	-0,443 (0,482)	0,508* (0,210)	0,316 (0,182)	0,450* (0,220)	0,104 (0,129)
Egen utdanning					
Grunnskole	Ref.				
VGS/yrkesfag	-0,578 (1,140)	-0,161 (0,394)	-0,155 (0,403)	-0,133 (0,435)	1,062* (0,437)
Høyere utdanning: 1-4 år	-0,468 (1,126)	-0,340 (0,408)	-0,182 (0,406)	-0,508 (0,454)	1,353** (0,436)
Høyere utdanning: >4 år	0,423 (1,099)	-0,345 (0,434)	-0,153 (0,422)	-0,303 (0,467)	1,528*** (0,442)
Foreldres utdanning					
Grunnskole	Ref.				
VGS/yrkesfag	0,156 (0,646)	0,110 (0,296)	0,564* (0,262)	0,106 (0,308)	0,376* (0,191)
Høyere utdanning	0,748 (0,703)	0,355 (0,342)	0,727* (0,305)	0,659 (0,346)	0,525* (0,217)
Minst sentrale kommuner	Ref.				
Mindre sentrale kommuner	0 (.)	0,505 (0,511)	-0,212 (0,510)	-0,0675 (0,635)	0,0509 (0,368)
Noe sentrale kommuner	-0,484 (0,918)	0,00890 (0,432)	-0,419 (0,376)	-0,00165 (0,460)	-0,108 (0,274)
Sentrale kommuner	-0,110 (0,769)	0,0707 (0,384)	0,0177 (0,316)	0,148 (0,408)	0,0935 (0,241)
Konstant	-5,827*** (1,461)	-2,870*** (0,613)	-3,707*** (0,561)	-3,586*** (0,660)	-3,315*** (0,521)
ll	-112,9	-440,2	-549,1	-407,1	-929,0
N	3330	3521	3521	3521	3521

Standardfeil i parentes, * p<0.05, ** p<0.01, *** p<0.001

Kilde: Sosiale medier-undersøkelsen 2016

Litteratur

- Bode, L. (2012). Facebooking it to the polls: A study in online social networking and political behavior. *Journal of Information Technology & Politics*, 9, 352–369.
- Boyd, D. (2011). Social network sites as networked publics. Affordances, dynamics and implications. I Z. Papacharissi (red.), *A networked self. Identity, community and culture on social network sites*. New York: Routledge.
- Büchi, M., Just, N., & Latzer, M. (2016): Modeling the second-level digital divide: A five-country study of social differences in Internet use. *New Media & Society*, 18 (1): 2703–2722.
- Castells, M. (2009 [1996]). *The Rise of the Network Society. The information age: economy, society and culture. Vol 1. 2nd ed.* Oxford: Blackwell.
- Converse P. E. (1972). Change in the American electorate. I A. Campbell & P. E. Converse (red.), *The Human Meaning of Social Change* (pp. 261–337). New York: Russel Sage Found.
- De Vreese, C., & Boomgaarden, H. (2006). News, political knowledge and participation: The differential effects of news media exposure on political knowledge and participation. *Acta Politica*, 41, 317–341.
- deSilver, D. (2014). *Facebook is a news source for many, but only incidentally*. Pew Research Center. <http://www.pewresearch.org/fact-tank/2014/02/04/facebook-is-a-news-source-for-many-but-only-incidentally/>
- Deutsch, K. (1961). Social mobilization and political development. *American Political Science Review*, 55, 793–515.
- Eimhjellen, I. (2018) New Forms of Civic Engagement. Implications of Social Media on Civic Engagement and Organization in Scandinavia. I L. S. Henriksen, K. Strømsnes & L. Svedberg (red.) *Civic Engagement in Scandinavia. Volunteering, Informal help and Giving in Denmark, Norway and Sweden*. Springer.
- Eimhjellen, I. Steen-Johnsen, K., Folkestad, B., & Ødegård, G. (2018). Changing Patterns of Volunteering and Participation. I B. Enjolras & K. Strømsnes (red.) *Scandinavian Civil Society and Social Transformations*. Springer
- Eimhjellen, I. (2014). *From face-to-face to Facebook? Web technologies in Norwegian civil society*. University of Bergen, Bergen.
- Ekman, J., & Amnå, E. (2012). Political participation and civic engagement: Towards a new typology. *Human Affairs*, 22, 283–300.
- Enjolras, B., Karlsen, R., Steen-Johnsen, K., & Wollebæk, D. (2013). *Liker-Liker ikke: Samfunnsengasjement i en Facebook-tid*. Oslo: CappelenDam.
- Estelle's-Arolas, E. & Gonzalez-Ladro'n-de-Guevara. (2012). Towards an integrated crowdsourcing definition. *Journal of Information Science*, 38(2), 189–200.
- Fisher, C. (1975a). The effect of urban life on traditional values. *Social forces*, 53(3), 420–432.

- Fisher, C. (1975b). Toward a subcultural theory of urbanism. *American Journal of Sociology*, 84, 1319–1341.
- Fortunati, L., & Taipale, S. (2013). The diffusion and use of information and communication technologies and the city, 1996 to 2009. *First Monday Peer-review journal of the internet*, 18(11).
- Gil de Zúñiga, H., Jung, N., & Valenzuela, S. (2012). Social media use for news and individuals' social capital, civic engagement and political participation. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 17(3), 319–336.
- Haight, M., Quan-Haase, A., & Corbett, B. (2014). Revisiting the digital divide in Canada: The impact of demographic factors on access to the internet, level of online activity, and social networking site usage. *Information, Communication & Society*, 17(4), 503–519.
- Hollander, B. A. (2008). Tuning out or tuning elsewhere? Partisanship, polarization, and media migration from 1998 to 2006. *Journalism & Mass Communication Quarterly*, 85(1), 23–40.
- Holt, K., Shehata, A., Strömbäck, J., & Ljungberg, E. (2013). The effects of news media attention and social media use on political interest and participation: Do social media function as Leveller? *European Journal of Communication*, 28, 19–34.
- Kobayashi, T., & Inamasu, K. (2015). The knowledge leveling effect of portal sites. *Communication research*, 42(4), 482–502.
- McLeod, J. M., Daily, K., Guo, Z., Eveland, W. P., Jr., B., J., Yang, S., & Wang, H. (1996). Community integration, local media use, and democratic processes. *Communication research*, 23(2), 179–209.
- McLeod, J. M., Scheufele, D. A., & Moy, P. (1999). Community, communication, and participation: The role of mass media and interpersonal discussion in local political participation. *Political Communication*, 16(3), 315–336.
- Morozov, E. (2011) *The Net delusion: The dark side of Internet freedom*. New York: Public Affairs
- Olsen, J. P., & Sætren, H. (1980). *Aksjoner og demokrati*. Bergen: Universitetsforlaget.
- Pasek, J., More, E., & Romer, D. (2009). Realizing the social internet? Online social networking meets offline civic engagement. *Journal of Information Technology & Politics*, 6(3–4), 197–215.
- Prior, M. (2007). *Post-broadcast democracy. How media choice increases inequality in political involvement and polarizes elections*. New York: Cambridge University Press.
- Sakariassen, H., Hovden, J. F., & Moe, H. (2017). *Bruksmønstre for digitale nyheter*. Universitetet i Bergen.
- Schnaiberg, A. (1971). The modernizing impact of urbanization: A causal analysis. *Economic development and cultural change*, 20(1), 80–104.
- Skaletski, M., Galliers, R.D., Haughton, D., & Soermekun, O. (2016). Exploring the predictors of the international digital divide. *Journal of global information technology management*, 19(1), 44–67.

- SSB. (2016). Dette er Norge 2016. Hva tallene forteller. Oslo/Kongsvinger: Statistisk sentralbyrå.
- Tang, G., & Lee, F. L. F. (2013). Facebook use and political participation: The impact of exposure to shared political information, connections with public political actors, and network structural heterogeneity. *Social Science Computer Review*, 31(6), 763–773.
- Trilling, D., & Schoenbach, K. (2013). Skipping current affairs: The non-users of online and offline news. *European Journal of Communication*, 28(1), 35–51.
- Uslaner, E. M. (2005). *Civic Engagement in America: Why People Participate in Political and Social Life*.
- Uslaner, E. M., & Brown, M. (2005). Inequality, Trust, and Civic Engagement. *American Politics Research*, 33(6), 868–894. doi:10.1177/1532673x04271903
- Van Aelst, P., Strömbäck, J., Aalberg, T., Esser, F., de Vreese, C., Matthes, J., & Stanyer, J. (2017). Political communication in a high-choice media environment: a challenge for democracy? *Annals of the International Communication Association*, 41(1), 3–27.
- Van Deursen, A., & van Dijk, J. (2014): The digital divide shifts to differences in usage. *New Media & Society*, 16 (3): 507–526.
- Van Dijk, J., & Hacker, K. (2003). The digital divide as a complex and dynamic phenomenon. *The Information Society*, 19(4), 315–326.
- Verba, S., & Nie, N. H. (1972). *Participation in America: Political Democracy and Social Equality*. Chicago: University of Chicago Press.
- Verba, S., Nie, N. H., & Kim, J.-O. (1978). *Participation and Political Equality: A Seven-Nation Comparison*. Chicago: Chicago University Press.
- Verba, S., Scholzman, K. L., & Brady, H. E. (1995). *Voice and equality: Civic voluntarism in American politics*. Cambridge: Harvard University Press.
- Wang, Y., & Sun, J. (2013). Global diffusion of virtual social networks: A pyramid model of cultural, developmental and regulatory foundations. *Journal of information Systems Applied Research*, 6(1), 27–38.
- Wei, L., & Hindman, D. B. (2011). Does the digital divide matter more? Comparing the effects of new media and old media use on the education-based knowledge gap. *Mass Communication and Society*, 14, 216–235.
- Wolfinger, R. E., & Rosenstone, S. J. (1980). *Who Votes?* New Haven, CT: Yale University Press.
- Wollebæk, D., & Sivesind, K. H. (2010). *Fra folkebevegelse til filantropi?* I Xenos, M., Vromen, A., & Loader, B. D. (2014). The great equalizer? Patterns of social media use and youth political engagement in three advanced democracies. *Information, Communication & Society*, 17(2), 151–167.
- Young, D. G. (2016). Humor and satire, political. *The International Encyclopedia of Political Communication*, 1–7.